

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Кафедра кінології факультету безпеки державного кордону

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВОК 03.2 «ОСНОВИ ЗООПСИХОЛОГІЇ ТА ЕТОЛОГІЇ»
(вибіркова освітня компонента/для набору 2020 року)
ОПП «Безпека державного кордону»**

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону
Спеціальність:	252 Безпека державного кордону
Кваліфікація:	бакалавр безпеки державного кордону
Професійна кваліфікація:	офіцер тактичного рівня Державної прикордонної служби України
Форма навчання:	денна

АННОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліни «Основи зоопсихології та етології» є вибірковою освітньою компонентою за спеціальністю 252 «Безпека державного кордону». Вивчається протягом 5 семестру на кафедрі кінології факультету безпеки державного кордону.

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування в майбутніх офіцерів навичок діяти відповідно до своїх професійних обов'язків та використовувати знання, уміння та навички з основ зоопсихології та етології у повсякденній діяльності під час організації та здійснення підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками у навчальних підрозділах Державної прикордонної служби України та проведення спеціальної підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками в підрозділах охорони державного кордону.

Завдання навчальної дисципліни – формування цілісної системи знань, умінь і навичок з основ зоопсихології та етології, необхідних для виконання обов'язків за посадовим призначенням під час організації кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності підрозділів охорони державного кордону.

Результати навчання

Курсант, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен:

знати:

предмет, завдання зоопсихології та етології в межах необхідних для виконання обов'язків за посадою;

закономірності розвитку психічної діяльності в різних періодах онтогенезу собак;

форми індивідуальної поведінки собак та їх функції, основні етапи розвитку поведінки собак;

механізм формування психіки та поведінки тварин;

основні форми наuczіння тварин;

теоретичні аспекти дресирування службових собак (понятійний апарат);

методику вироблення умовних рефлексів під час дресирування службових собак з урахуванням основ зоопсихології та етології;

умови, що впливають на дресирування й використання службових собак;

вміти:

здійснювати відбір собак для службового дресирування за поведінкою;

визначати переважаючу реакцію поведінки у службових собак (проводити тестування службового собаки на придатність до дресирування);

підбирати методи дресирування службових собак з урахуванням їх індивідуальних особливостей та напряму підготовки;

аналізувати фактори негативного та позитивного впливу зовнішнього середовища на дресирування службового собаки;

створювати необхідні умови для вироблення умовних рефлексів у службового собаки;

дотримуватись порядку використання подразників під час дресирування службових собак;

розвивати необхідні реакції поведінки службових собак під час їх підготовки;

ознайомитись з:

методами зоопсихологічних досліджень, еволюцією психіки та генетикою поведінки собак; розвитком навчання службових собак на основі положень зоопсихології та етології.

ВИКЛАДАЧІ:

старший викладач кафедри кінології факультету безпеки державного кордону, старший лейтенант Сергій КЛЕПАЦЬКИЙ, e-mail: kafedra_k9@ukr.net

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. «Основи службової кінології», «Основи фізіології вищої нервової діяльності».

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. Спеціалізований клас (2/303), мультимедійний проектор, комп'ютер (ноутбук), екран, дошка та набір фломастерів, виставка літератури, PowerPoint-презентація, інтерактивний довідник «Кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України», навчально-матеріальна база польового центру забезпечення навчального процесу.

ТРИВАЛІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КУРСУ

Курс	Семестр	Кількість кредитів ЄКТС	Кількість годин																	Форми підсумкового контролю						
			Загальна	Усього аудиторних занять	Аудиторна робота										Індивідуальна робота							Самостійна робота	Екзамен	Диференційований залік	Залік	
					лекції	групові заняття	групові вправи	практичні заняття	лабораторні заняття	семінари	рольові ігри	контрольна робота	індивідуальні заняття	*модульний контроль	підсумковий контроль	Усього	реферат	конспект з теми	переклад текстів	розрахункове завдання	курсова робота					контрольна робота
3	5	3	90	46	4	12		26						4	20	12	8						24			
Усього за дисципліну			3	90	4	12		26					4	20	12	8						24		+		

Основні методи навчання: МН1.1; МН1.3; МН1.5; МН1.6; МН2.1; МН2.2; МН2.3; МН3.2; МН3.6; МН4.1; МН4.2.

Основні методи контролю навчальних досягнень: МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК2.8; МК4.1.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Програмні компетентності	Методи контролю
Фахові компетентності		
ФК-3	Здатність формувати систему та процеси забезпечення безпеки державного кордону, моделі інтегрованого управління кордонами, підсистеми побудови охорони державного кордону, застосовувати способи дій сил і засобів (у тому числі службових тварин), оцінювати їх ефективність	МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК4.1.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Компетентність	Методи навчання	Оцінювання
ПРН-6	Організувати комплексне функціонування підсистем побудови охорони державного кордону, застосування сил і засобів у різних умовах, всі види бойового, ресурсного та інженерно-технічного забезпечення	МН1.1; МН1.3; МН1.5; МН1.6; МН2.1; МН2.2; МН2.3; МН3.2; МН3.6; МН4.1; МН4.2.	МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК4.1.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Запланована кількість аудиторного навантаження – 46 годин

№ теми	Найменування тем	Кількість годин	Номери, вид занять та кількість годин													Місяці	Номери тем, занять та кількість годин	Кількість годин	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
1	Загальна характеристика психічної діяльності службових собак	4	Л2	Гз2													1/1Л(2); 1/2Гз(2); 2/1Л(2); 2/2Гз(2); 2/3Гз(2); 2/4Гз(2); 3/1Гз(4); 3/2Пз(2); 3/3Пз(6); 3/4Пз(6); 3/5Пз(6); 3/6Пз(6); Дз(4)		
2	Основи поведінки службових собак	8	Л2	Гз2	Гз2	Гз2													
3	Теоретичні аспекти дресирування службових собак	30	Гз4	Пз2	Пз6	Пз6	Пз6	Пз6											
Диференційований залік		4	Дз4																
Всього		46															Всього	46	

Умовні скорочення:

Лекція – Л

Групове заняття – Гз

Практичне заняття – Пз

Заняття, що обов'язкове для оцінювання – 1/2Гз

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кількість годин	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
3 курс					
5 семестр					
1			18	Загальна характеристика психічної діяльності службових собак	
	1	лекція	2	<p style="text-align: center;">Виникнення, зміст, завдання зоопсихології та етології</p> <p style="text-align: center;"><u>Навчальні питання:</u></p> <p>1. Предмет та завдання зоопсихології. Методи зоопсихологічних досліджень</p> <p>2. Основні методи та сучасні напрями дослідження поведінки тварин</p>	[2.1.], [2.2.], [3.1.], [3.5.]
		індивідуальне завдання	4	Підбір матеріалу для виконання реферату відповідно до визначеної тематики	
			2	Конспект з теми	
	2	групове	2	<p style="text-align: center;">Розвиток психіки службових собак в онтогенезі</p> <p style="text-align: center;"><u>Навчальні питання:</u></p> <p>1. Періоди розвитку психіки службових собак</p> <p>2. Соціалізація. Критичні періоди соціалізації</p> <p>3. Соціальна депривація</p>	[2.1.] – [2.3.], [3.1.], [3.2.], [3.5.]
		самостійна робота	8	<p style="text-align: center;"><u>Навчальні питання:</u></p> <p>1. Біхевіоризм. Гештальтпсихологія</p> <p>2. Елементарна сенсорна психіка. Перцептивна психіка</p> <p>3. Взаємозв'язок психіки та поведінки тварин</p> <p>4. Еволюція психіки</p>	[2.1.], [3.1.]

1	2	3	4	5	6
2			28	Основи поведінки службових собак	
	1	лекція	2	<p>Основні форми поведінки <u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поліморфізм типів поведінки і нервової системи собак 2. Спадковість і поведінка. 3. Класифікація основних форм поведінки. 4. Вроджені форми поведінки (види, структура, властивості інстинктів, безумовні рефлекси) 	[2.1.] – [2.3.], [3.1.], [3.4. – 3.5.]
		індивідуальне завдання	4	Узагальнення та аналіз підбраного матеріалу для виконання реферату відповідно до визначеної тематики	
			6	Конспект з теми	
	2	групове заняття	2	<p>Психологічні аспекти нау́чіння тварин. Характеристика основних форм нау́чіння <u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Набуті форми поведінки на основі нау́чіння (неасоціативне, асоціативне, когнітивне нау́чіння) 2. Нау́чіння у формі класичних умовних рефлексів 3. Оперантне нау́чіння 4. Нау́чіння на основі домінанти 	[2.1.] – [2.3.], [3.1. – 3.5.]
	3	групове заняття	2	<p>Основні та переважаючі реакції поведінки службових собак <u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні реакції поведінки, їх характеристика 2. Переважаючі реакції поведінки, їх характеристика 	[2.1.], [2.2.], [3.1. – 3.7.]
4	групове заняття	2	<p>Механізми поведінки тварин <u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Потреби і мотивації. Структура поведінкового акту 2. Сприйняття у тварин. Координація та орієнтація 3. Емоції та поведінка. Функції емоцій 	[2.1.] – [2.3.], [3.1. – 3.5.]	

1	2	3	4	5	6
		самостійна робота	10	<p align="center"><u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інсайт 2. Імпринтинг. Рання сенсорна деривація 3. Гомеостаз і поведінка 4. Форми ігрової поведінки 5. Дослідницька та ігрова поведінка 6. Екстраполяція. Поведінка в екстремальних ситуаціях 7. Інстинктивна поведінка як основа життєдіяльності тварин. Теорія інстинкту К. Лоренца 8. Внутрішні та зовнішні фактори інстинктивної поведінки. Структура інстинктивної поведінки 	[2.1.], [2.2.], [3.1. – 3.7.], [3.8.]
3			40	Теоретичні аспекти дресування службових собак	
	1	групове заняття	4	<p align="center">Основні поняття у дресуванні службових собак</p> <p align="center"><u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теорія дресування службових собак та її предмет 2. Основні поняття дресування. Методи дресування 	[2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.5.], [3.7.], [3.8.]
		індивідуальне завдання	4	Виконання реферату відповідно до визначеної тематики	
	2	практичне заняття ПЦЗНП Пр	2	<p align="center">Методика вироблення умовних рефлексів під час дресування службових собак</p> <p align="center"><u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методика вироблення умовних рефлексів. Види підкріплення 2. Навики у службових собак, порядок їх формування 3. Дресування службових собак з використанням клікера 	[1.1.], [2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.5.], [3.7.], [3.8.]

1	2	3	4	5	6
	3	практичне заняття ПЦЗНП Пр	6	<p>Визначення переважаючої реакції поведінки службових собак. Підбір методів дресування <u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методика визначення переважаючої реакції поведінки службових собак. Підбір методів дресування 2. Методика і техніка дресування службових собак за підготовчими прийомами загального курсу дресування 3. Методика і техніка дресування службових собак за підготовчими прийомами спеціального курсу дресування службових собак 	[1.1.], [2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.7.]
	4	практичне заняття ПЦЗНП Пр	6	<p>Індивідуальний підхід у дресуванні службових собак <u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дресування службових собак з різними переважаючими реакціями поведінки 2. Дресування службових собак з урахуванням їх віку, статі, умов вирощування і ступеня підготовленості 	[1.1.], [2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.7.]
	5	практичне заняття ПЦЗНП Пр	6	<p>Загальний курс дресування <u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовчі прийоми загального курсу дресування 2. Основні прийоми загального курсу дресування 	[1.1.], [2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.7.]
	6	практичне заняття ПЦЗНП Пр	6	<p>Спеціальний курс дресування службових собак <u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовчі вправи під час дресування спеціальних (використання способу наведення, пасивної флексії, ігрової поведінки, відбору поведінки) 2. Підготовчі вправи під час дресування розшукових собак (використання способу наслідування, ігрової поведінки, оборонної поведінки) 	[1.1.], [2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.7.]

1	2	3	4	5	6
		самостійна робота	6	<u>Навчальні питання:</u> 1. Умови, які необхідні для вироблення умовних рефлексів 2. Стадії та ознаки утворення умовних рефлексів 3. Безумовне й умовне гальмування умовних рефлексів 4. Залежність працездатності службового собаки від дії умов зовнішнього та внутрішнього середовища 5. Умови, що позитивно та негативно впливають на роботу службового собаки 6. Послідовність введення ускладнень під час дресирування і тренування собак 7. Помилки та небажані зв'язки під час дресирування службових собак	[1.1.], [2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.7.]
Диференційований залік			4		
Разом за 5 семестр			90		
Разом за 3 курс			90		
Усього за дисципліну			90		

Умовні скорочення:

ПЦЗНП – польовий центр забезпечення навчального процесу

Пр – племінний розплідник

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Нормативно-правові акти

1.1. Державний стандарт професійно-технічної освіти (освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника Кінологічного навчального центру Державної прикордонної служби України);

2. Базова

2.1 Основи зоопсихології, етології та вищої нервової діяльності собак: навчальний посібник. – Хмельницький: Видавництво НАПВУ, 2000. – 302с.;

2.2. Основи дресирування службових собак: навчальний посібник. – Хмельницький: Вид-цтво НАДПСУ, 2007.;

2.3. Основи ветеринарної медицини та зооінженерії в кінології: навчальний посібник. – Хмельницький: Видавництво НАПВУ, 2001. – 362 с.

3. Допоміжна

3.1. Словник-довідник з кінології. – Хмельницький: Видавництво НАПВУ, 1999.

3.2. Основи підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку вибухових речовин, зброї, боєприпасів : навчально-методичний посібник / А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2014. – 162 с.

3.3. Основи підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку наркотичних засобів і психотропних речовин : навчально-методичний посібник / М. В. Вдовенко, А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2016. – 128 с.;

3.4. Основи дресирування, гігієни та годівлі службових собак. Навчальний посібник. – Київ, 2017. 176 с.

3.5. Основи службової кінології: навчальний посібник для підготовки фахівців-кінологів. – К. – ДП «Друкарня МВС України». 2008. – 312 с.

3.6. Методика добору собак для службового дресирування у Державній прикордонній службі України, 2014. – 12 с.;

3.7. Стандарти в кінології, розроблені агентством «Фронтекс»;

3.8. Інформаційно-довідковий матеріал щодо прикладів позитивних дій інспекторів-кінологів зі службовими собаками; аналітична довідка про окремі аспекти обстановки на державному кордоні.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточне та підсумкове оцінювання здійснюється відповідно до Положення про систему поточного і підсумкового оцінювання знань курсантів (слухачів і студентів) Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького <https://nadpsu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/01/polozh-otsinka-2020-12.01.-.pdf>.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ»)

Середовище в аудиторії та на польовому центрі забезпечення навчального процесу є творчим, відкритим до конструктивної критики.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Загальна оцінка за аудиторну, індивідуальну роботу необхідно вираховується як середньоарифметична з поточних оцінок, шляхом ділення суми оцінок (5,4,3,2), отриманих протягом періоду вивчення дисципліни на їх кількість. Для розрахунку, кількість поточних оцінок повинна бути не менше чотирьох.

Індивідуальні завдання оцінюються за національною шкалою.

Курсанти, які пропустили більше 30% з тих занять, де було передбачено оцінювання, одержали середньоарифметичну з поточних оцінок нижче 2.6, тобто менше 70% позитивних оцінок від загальної кількості, не відзвітували за індивідуальну та самостійну роботу, до семестрового контролю не допускаються.

У разі коли курсант не виконав умови допуску до складання семестрового контролю, завчасно, але не пізніше трьох робочих днів до складання семестрового контролю, рішенням кафедри йому встановлюється індивідуальний термін ліквідації заборгованості

Якщо курсант не ліквідує заборгованість у визначений кафедрою термін, то він вважається таким, що не виконав вимоги навчальної програми з дисципліни і в відомості обліку успішності, в графі «підсумкова оцінка за національною шкалою», йому виставляється оцінка «незадовільно» за національною шкалою, FX – за шкалою ЄКТС і 50 балів за 100-бальною шкалою.

Курсанта можна звільнити від складання семестрового контролю, яке здійснюється на підставі вимог «Положення про систему поточного і підсумкового оцінювання знань курсантів (слухачів, студентів) Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького».

Дотримання академічної доброчесності

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом передбачає:

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право;

надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

За порушення академічної доброчесності учасники освітнього процесу закладу вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності.

Нормативно-правове забезпечення: <https://nadpsu.edu.ua/osvita/normatyvno-pravove-zabezpechennia/>.

Додаток А
Методи навчання та методи контролю навчальних досягнень

Шифр	Метод навчання
1. Словесні методи	
МН 1.1	Лекція
МН 1.2	Розповідь
МН 1.3	Пояснення
МН 1.4	Бесіда
МН 1.5	Інструктаж
МН 1.6	Дискусія
МН 1.7	Диспут
2. Наочні методи	
МН 2.1	Демонстрація
МН 2.1	Ілюстрація
МН 2.1	Спостереження
3. Практичні методи	
МН 3.1	Лабораторна робота
МН 3.2	Практична робота
МН 3.3	Пробні вправи
МН 3.4	Творчі вправи
МН 3.5	Усні вправи
МН 3.6	Практичні вправи
МН 3.7	Графічні вправи
МН 3.8	Технічні вправи
МН 3.9	Групові вправи
4. Методи самостійного та індивідуального навчання	
МН 4.1	Рецептивний
МН 4.2	Репродуктивний
МН 4.3	Евристичний
МН 4.4	Дослідницький

Шифр	Метод контролю навчальних досягнень
1. Попередній контроль	
МК 1.1	Вибірковий усний
МК 1.2	Фронтальний письмовий
МК 1.3	Фронтальний тестовий
МК 1.4	Фронтальний проблемний
2. Поточний контроль	
МК 2.1	Вибірковий усний
МК 2.2	Колоквіум
МК 2.3	Контрольна робота
МК 2.4	Тестування
МК 2.5	Захист звіту з лабораторної роботи
МК 2.6	Захист звіту з практичної роботи
МК 2.7	Індивідуальна розрахункова робота
МК 2.8	Реферат
3. Рубіжний контроль	
МК 3.1	Фронтальний письмовий
МК 3.2	Фронтальний тестовий
МК 3.3	Фронтальний проблемний
4. Підсумковий контроль	
МК 4.1	Усний
МК 4.2	Письмовий
МК 4.3	Тестовий
МК 4.4	Проблемний